

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР: станом на 01 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 14.07.2024).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV: станом на 28 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 14.07.2024).
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI: станом на 01 лип. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 14.07.2024).
4. Про Нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. №3425-XII: станом на 15 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 14.07.2024).
5. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III: станом на 28 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 14.07.2024).
6. Гончаренко В. О. Договір дарування у цивільному праві України. *Молодий вчений*. 2016. № 6. С. 233-237.
7. Яворська О.С. Особливості дарування як способу безвідплатного передання майна у власність. *Вісник Львівського університету. Серія «юридична»*. 2008. № 46. С. 135–143.

УДК 347.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.3.4>

БОЛЬШАКОВ Д.К.

ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПОСЛУГ ПЕРЕДСТАВНИКА В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ, ЯКИЙ НЕ Є АДВОКАТОМ

ON THE APPROPRIATENESS OF STATE REGULATION OF PAYMENT FOR SERVICES OF A REPRESENTATIVE IN CIVIL PROCEEDINGS WHO IS NOT A LAWYER

Питання відшкодування судових витрат, пов'язаних із оплатою послуг представника, на сьогоднішній день є актуальним у будь-якому судовому процесі. Ситуація ускладнюється, якщо представник не є адвокатом, оскільки виникає питання раціональності застосування мінімальних ставок гонорару на надання разової юридичної допомоги. Відсутність законодавчого регулювання даного питання породжує суперечливу судову практику. У зв'язку з цим одним із варіантів усунення існуючого пропуску в праві є державне регулювання ринку надання юридичних послуг.

Державне регулювання оплати послуг представників у цивільному судочинстві, які не мають статусу адвоката, є важливим питанням, яке потребує детального аналізу.

По-перше, державне регулювання може сприяти забезпеченню доступності правової допомоги для широких верств населення. Встановлення обґрунтованих тарифів на послуги представників, які не є адвокатами, може зменшити фінансовий тиск на громадян, особливо на соціально незахищені групи. Це може підвищити рівень правосвідомості населення та забезпечити доступ до правосуддя для тих, хто не може собі дозволити послуги адвокатів.

По-друге, регулювання оплати може сприяти підвищенню якості послуг, що надаються представниками. Держава може встановити стандарти якості та вимоги до кваліфікації представників, що забезпечить високий рівень професіоналізму та компетентності. Це, в свою чергу, сприятиме ефективнішому захисту прав та інтересів громадян у суді.

У підсумку, питання державного регулювання оплати послуг представників, які не є адвокатами, є багатограним і вимагає зваженого підходу. Необхідно ретельно аналізувати всі переваги та недоліки, враховуючи специфіку правової системи, соціально-економічні умови та потреби населення, щоб знайти оптимальне рішення, яке забезпечить доступність та якість правової допомоги.

Ключові слова: *оплата послуг представника, адвокат, представник, цивільний процес, судові витрати, гонорар.*

The matter of reimbursing legal costs for representative services is currently relevant in any legal process. The complexity increases when the representative is not a lawyer, raising questions about the rationality of applying minimum fee rates for one-time legal assistance. The absence of legislative regulation on this issue results in inconsistent judicial practices. To address this legal loophole, state regulation of the legal services market is one potential solution.

State regulation of payment for services provided by non-lawyer representatives in civil proceedings is a significant issue requiring thorough analysis. Firstly, such regulation can help ensure legal aid accessibility for the general population. By setting reasonable tariffs for non-lawyer representative services, financial burdens on citizens, particularly those from disadvantaged groups, can be alleviated. This would enhance legal awareness among the public and improve access to justice for those who cannot afford lawyers.

Secondly, regulating payments can improve the quality of services provided by representatives. The state can establish quality standards and qualification requirements for representatives, ensuring a high level of professionalism and competence. This, in turn, would lead to more effective protection of citizens' rights and interests in court.

In conclusion, the issue of state regulation of payments for non-lawyer representative services is multifaceted and requires a balanced approach. It is essential to carefully analyze all advantages and disadvantages, considering the specifics of the legal system, socio-economic conditions, and the population's needs to find the optimal solution that ensures both the availability and quality of legal aid.

Key words: *payment for the services of a representative, lawyer, representative, civil process, court costs, fee.*

Постановка проблеми. У цивільному процесі на сьогоднішній день одним з найбільш актуальних є питання розподілу судових витрат між сторонами, зокрема, оплата послуг представника, що дозволяє забезпечити захист майнових інтересів сторони, на користь якої відбулося рішення суду.

Так на сьогоднішній день відсутнє державне регулювання цін у сфері надання юридичних послуг, що цілком співвідноситься з принципом свободи договору. У свою чергу законодавчо гонорар обмежується принципом розумності, що виражається у застосуванні таких розмірів, які зазвичай використовуються за аналогічні послуги. У зв'язку з цим судова практика пішла шляхом застосування до всієї юридичної спільноти офіційно опублікованих ставок, рекомендованих для адвокатської спільноти. У такому разі виникає питання: наскільки доцільно застосування ставок, встановлених для адвокатів, за аналогією для представників, які не мають статусу адвоката.

Необхідність розкриття сутності цього питання обумовлена тим, що однією з ключових гарантій забезпечення конституційного права особи на професійну правничу допомогу та її доступу до правосуддя є повна і справедлива компенсація всіх витрат на таку допомогу. Тому ця проблематика потребує наукового дослідження та подальшого надання пропозицій для вдосконалення норм чинного законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Не зважаючи на актуальність досліджуваної проблематики, деякі аспекти дослідження регулювання оплати послуг за професійну правничу (правову) допомогу в цивільному судочинстві залишаються не розкритими. Поняття, сутність, структуру і зміст витрат на професійну правничу допомогу в цивільному судочинстві досліджували такі вчені, як О. Беляневич, С. Бичкова, Ю. Білоусов, М. Бородін, Є. Васьковський, К. Дрогозюк, В. Заборовський, Л. Зуєва, В. Кройтор, В. Комаров, В. Личко, Д. Сірош, С. Устюшенко, Р. Ханік-Посполітак, Г. Чурпіта, К. Шмотін, Ю. Шрамко та ін.

Метою даної статті є з'ясування особливостей відшкодування витрат на професійну правничу (правову) допомогу і зокрема оплати послуг представника в цивільному судочинстві, який не є адвокатом.

Виклад основного матеріалу. У статті 55 Конституції України зазначено, що кожна людина має право захищати свої права і свободи від протиправних дій та порушень усіма засобами, які не заборонені законом. Крім того, статтею 59 Конституції України визначено гарантоване право кожної людини на професійну правову допомогу. В тих випадках, коли це передбачено законом, то така допомога надається безкоштовно. І кожному надається право вільно обрати собі захисника своїх прав [12].

В цивільному судочинстві, професійна правова допомога може надаватися учасникам справи безкоштовно або ж за винагороду. Найбільшу частку серед витрат, що пов'язані із розглядом справи складають витрати на професійну правову допомогу.

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу», безоплатна правова допомога (первинна та вторинна) є юридичною підтримкою, яку гарантує держава і, яка надається повністю або частково за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів місцевих бюджетів та інших джерел фінансування (ст. 1). Юридична допомога охоплює надання правових послуг, що спрямовані на забезпечення реалізації прав, а також і свобод людини та громадянина, захист цих прав і свобод, а також вжиття заходів по їх відновленню у разі порушення [13].

Пункт 3.2 рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2009 року № 23-рп/2009 визначає, що правова допомога є багатогранною, варіюється за змістом, обсягом та формами. Вона може включати в себе консультації, складання позовів, роз'яснення, звернень, скарг, довідок, заяв, а також представництво в судах та інших державних органах. Яку саме форму обрати, а також якого суб'єкта, залежить від волі особи, яка її потребує. Право на правову допомогу – це державна гарантія кожній особі отримати необхідну допомогу у формі та в обсязі, які визначені нею, незалежно від характеру правовідносин з іншими суб'єктами права. Таким чином, правова допомога охоплює різні роз'яснення, консультації з правових питань, допомога в складанні заяв, скарг та інших правових документів, а також представництво у судах тощо [6].

З огляду на це рішення Конституційного Суду України, Верховний Суд у постанові від 17 жовтня 2018 року у справі №301/1894/17 постановив, що при відшкодуванні витрат на правову допомогу слід враховувати, що особа, яка надавала таку допомогу, має бути адвокатом (ст. 6 закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність») або іншим фахівцем у галузі права, незалежно від того, чи брала ця особа участь у справі на підставі довіреності або ж відповідного договору (ст. 12, 46, 56 ЦПК 2004 року) [7].

Згідно чинного українського законодавства (ч. 2 ст. 15 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК)) «представництво у суді як вид правничої допомоги здійснюється виключно адвокатом (професійна правнича допомога), крім випадків, встановлених законом». Законом (ст. 60 ЦПК) передбачено, що «представником у суді може бути адвокат або законний представник, а під час розгляду спорів, що виникають з трудових відносин, а також справ у малозначних спорах (малозначні справи) представником може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність, за винятком осіб, визначених у статті 61 ЦПК, тобто тих, які не можуть бути представниками [1].

В ЦПК (ст. 137) зазначається про розміри витрат за представництво в суді та іншу правничу допомогу адвоката, а відносно розмірів витрат інших представників, які не є адвокатами, мова йде лише про «витрати, що пов'язані з їх явкою до суду» (ст. 138 ЦПК).

До Цивільного процесуального кодексу України у 2017 році було внесено значні зміни до правил компенсації витрат на правову допомогу. До цього діяли положення Закону України «Про граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу у цивільних та адміністративних справах», який виявився малоєфективним. Потреба у реформуванні системи компенсації витрат на правову допомогу стала очевидною. Оскільки фіксовані граничні розміри компенсацій не відповідали ринковим умовам і дійсним адвокатським гонорарам, то законодавець відмінив цей закон. На даний момент основна увага приділяється умовам договорів, які існують між клієнтом та адвокатом [8].

Як і у будь-яких правовідносинах, при наданні юридичних послуг для гарантії обох сторін необхідно укласти договір, який докладно повинен розкривати пункти, пов'язані з обсягом послуг, які надає представник. У договорі необхідно вказати предмет послуг та деталізувати його склад, щоб у суду не було сумнівів щодо зв'язку договору з судовою справою, що розглядається. Якщо договір надання послуг укладено з компанією, а довіреність видана безпосередньо від

замовника, необхідно довести зв'язок представника з фірмою (договір цивільно-правового характеру, трудовий договір).

Багато юристів пишуть, що у вищезгаданому договорі є необхідність у зазначенні правильних дат: укладання договору, надання послуг, виплати винагороди. І це справді так, точні терміни полегшать процес доведення.

На сьогоднішній день, відповідно до ст. 137 ЦПК «розмір витрат на правничу допомогу адвоката, в тому числі гонорару адвоката за представництво в суді та іншу правничу допомогу, пов'язану зі справою, включаючи підготовку до її розгляду, збір доказів тощо, а також вартість послуг помічника адвоката визначаються згідно з умовами договору про надання правничої допомоги та на підставі відповідних доказів щодо обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості, що сплачена або підлягає сплаті відповідною стороною або третьою особою; розмір суми, що підлягає сплаті в порядку компенсації витрат адвоката, необхідних для надання правничої допомоги, встановлюється згідно з умовами договору про надання правничої допомоги на підставі відповідних доказів, які підтверджують здійснення відповідних витрат» [1].

У судовій практиці вже сформований широкий перелік доказів, які можуть підтвердити заявлений розмір витрат. Такими доказами можуть бути: договір про надання правової допомоги, акт прийому-передачі документів, акт здачі-приймання виконаних робіт, рахунки на оплату, протокол наданих послуг, банківські документи про оплату послуг, тощо. Звісно ж, вказаний перелік не є вичерпним.

Показовим є рішення Великої Палати у справі № 910/12876/19 [11], звідки вбачається, що касаційний суд присудив відповідачу близько 140 000 грн за представництво його інтересів у суді касаційної інстанції. В такому випадку судом було звернуто увагу на:

- умови договору про надання послуг (погодинні ставки працівників адвокатського об'єднання відповідно до займаної посади та максимально можливі суми витрат, які може понести клієнт за розгляд справи адвокатським об'єднанням у кожній з трьох інстанцій);
- витрачений час на певний вид робіт (підготовка додаткових пояснень, підготовка до судових засідань, аналіз матеріалів судової справи тощо);
- докази, надані відповідачем для підтвердження реальності витрат (протокол наданих послуг, акт надання послуг, рахунок на оплату, копія платіжного доручення) [10].

Передбачено, що розмір витрат на оплату послуг адвоката має бути співмірним із: 1) складністю справи та виконаних адвокатом робіт (наданих послуг); 2) часом, витраченим адвокатом на виконання відповідних робіт (надання послуг); 3) обсягом наданих адвокатом послуг та виконаних робіт; 4) ціною позову та (або) значенням справи для сторони, в тому числі впливом вирішення справи на репутацію сторони або публічним інтересом до справи [1].

На думку деяких адвокатів, «Співмірність» як критерій для цінки суми витрат на правничу допомогу є *оціночною категорією* і може розумітися суддями по-різному, що й спричиняє найбільшу складність на практиці [2].

Згідно ухвали Касаційного цивільного суду від 11 лютого 2019 року у справі № 335/9780/15 при визначенні суми відшкодування суд повинен керуватися критерієм реальності адвокатських послуг (визначенням їхньої дійсності та необхідності), а також критерієм розумної вартості цих послуг, зважаючи на конкретні обставини справи [3]. Також, з Постановою Касаційного цивільного суду від 31 січня 2019 року № 185/1718/18 [4] та від 6 червня 2019 року у справі №752/4513/17 [5] вбачається пропозиція Верховного Суду враховувати і *фінансовий стан сторін справи*.

Варто також звернути увагу і на позицію Європейського суду з прав людини в цьому питанні.

Європейський суд з прав людини, вирішуючи питання щодо відшкодування витрат на розгляд справи за статтею 41 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зазначає, що заявник має право на компенсацію судових та інших витрат лише за умови, що ці витрати були фактичними, неминучими та обґрунтованими за розміром. Це підтверджується рішеннями у справах «Двойних проти України» (пункт 80) від 12 жовтня 2006 року, «Гімайдуліна і інші проти України» (пункти 34-36) від 10 грудня 2009 року, «East/West Alliance Limited проти України» (пункт 268) від 23 січня 2014 року, «Баришевський проти України» (пункт 95) від 26 лютого 2015 року та іншими. У рішенні «Лавенте проти Латвії» (пункт 154) від 28 листопада 2002 року також зазначено, що відшкодовуються лише ті витрати, які мають розумний розмір і підтверджені відповідними документами [2].

Як показує судова практика, при розгляді питань про відшкодування судових витрат, судді перевіряють час, витрачений адвокатом, оцінюють співмірність та обґрунтованість вартості його

послуг, порівнюють кваліфікацію адвоката зі складністю справи тощо. Після аналізу наданих доказів, що підтверджують суму понесених витрат, судді в більшості випадків зменшують заявлені суми або взагалі відмовляють у відшкодуванні витрат на правничу допомогу. Для прикладу можна взяти такі ситуації:

- суди відмовляють у відшкодуванні витрат за послуги кільком адвокатам, які разом працювали по цій справі і представляли інтереси особи, яка до них звернулася за такою допомогою;
- іноді суди не враховують час, який був витрачений адвокатом на участь у судових засіданнях, які не відбулися в конкретні дні з різних причин, які не залежали від учасників справи. Наприклад, на сьогоднішній день є досить частими випадки, коли на той момент, коли має відбуватися судове засідання, оголошується повітряна тривога. В Україні розгляд справи в суді під час повітряної тривоги не проводиться. Це пов'язано з необхідністю забезпечення безпеки всіх учасників процесу. Коли оголошується повітряна тривога, судове засідання переривається, і всі присутні повинні перейти до найближчого укриття. Після завершення тривоги судовий процес може бути продовжений, якщо умови дозволяють, або ж він переноситься на якийсь інший день. Але ж адвокат в таких випадках витратив свій час, прибувши в суд на судове засідання. А суди цього не враховують і, на нашу думку, необгрунтовано зменшують заявлені суми через нібито завищену вартість адвокатських послуг.

Крім того, вважаємо, що для розуміння вартості розумних витрат важливі регіон і період розгляду спору, в якому адвокат бере участь.

Враховання регіону і періоду розгляду спору в суді, в якому адвокат бере участь як представник сторони, є важливими факторами для визначення суми витрат на його послуги. Ось чому:

- існують регіональні відмінності в вартості життя. Вартість життя і, відповідно, послуг може значно варіюватися залежно від регіону. Наприклад, послуги адвоката в столиці або великих містах можуть бути дорожчими порівняно з менш розвиненими регіонами через вищі витрати на оренду офісу, зарплати персоналу та інші витрати;

- різний рівень конкуренції. У регіонах з високою концентрацією юридичних фірм і адвокатів конкуренція може бути більшою, що може впливати на ціни. В умовах високої конкуренції адвокати можуть встановлювати конкурентні ціни для залучення клієнтів, тоді як у регіонах з меншою кількістю адвокатів ціни можуть бути вищими;

- особливості судової практики регіону. У деяких регіонах можуть бути специфічні особливості судової практики, які вимагають від адвоката додаткових зусиль та знань. Це може включати знання місцевого законодавства, специфічні процедури або навіть вплив певних соціально-економічних факторів на судовий процес;

- період розгляду справи. Тривалість розгляду справи може впливати на загальну вартість послуг адвоката. Справа, яка триває кілька місяців або навіть років, вимагатиме більше часу і ресурсів з боку адвоката, що, відповідно, вплине на суму витрат. Крім того, економічна ситуація в країні може змінюватися з часом, що також може впливати на вартість послуг;

- інфляція і економічні умови. Економічні умови, такі як інфляція, можуть впливати на вартість послуг. Протягом періоду розгляду справи економічні умови можуть змінюватися, що може призвести до підвищення або зниження вартості правової допомоги.

Також, на нашу думку, включення *популярності та ділової репутації адвоката* до обґрунтування розумності вартості його послуг має кілька важливих аспектів:

- якість та надійність послуг. Популярні адвокати з хорошою репутацією, як правило, мають більший досвід і володіють високою кваліфікацією. Їхні послуги часто характеризуються високою якістю, що забезпечує більш ефективний захист інтересів клієнта.

- Довіра та впевненість клієнтів. Ділова репутація адвоката впливає на рівень довіри клієнтів. Клієнти готові платити більше за послуги адвоката з відомим ім'ям, оскільки впевнені в його професіоналізмі та надійності. Це також підвищує ймовірність успішного вирішення справи.

- Ринок юридичних послуг. У ринкових умовах вартість послуг часто визначається попитом і пропозицією. Популярні адвокати з високою репутацією мають більший попит, що природно збільшує вартість їхніх послуг. Ринкові ціни є важливим орієнтиром при визначенні розумності вартості правової допомоги.

- Інвестиція в результат. Наймання відомого адвоката може розглядатися як інвестиція в кінцевий результат справи. Клієнти можуть бути готові платити більше, оскільки розуміють, що це може збільшити шанси на успіх і, відповідно, на повернення вкладених коштів через виграний суд.

Таким чином, популярність і ділова репутация адвоката є важливими факторами, які впливають на обґрунтованість вартості його послуг, оскільки вони безпосередньо пов'язані з якістю, ефективністю та результативністю правової допомоги.

Отже, хоча можливість відшкодування витрат на правову допомогу є прогресивною і забезпечує реалізацію конституційного права, судово практика показує, що надмірна свобода суддів може порушувати права учасників розгляду. Проблема полягає в неконкретизованості положень ЦПК. Внесення чітких критеріїв для оцінки витрат у Цивільний процесуальний кодекс України допоможе забезпечити правильне застосування закону, створити стабільну судову практику і дати учасникам реальну можливість відшкодувати витрати.

А тепер звернемо увагу на оплату послуг представника в цивільному судочинстві, який не є адвокатом.

Хочемо відмітити, що вирішення питання про відшкодування витрат на *оплату послуг представника ускладнюється, якщо представником у справі виступала особа, яка не має статусу адвоката*, набутого у встановленому законом порядку.

Законодавчо це питання залишається неврегульованим та його вирішення у кожному окремому випадку надається судді, що дозволяє формувати різну правозастосовну практику.

Необхідно враховувати, що мінімальні розміри гонорарів для адвокатів розробляються з урахуванням усіх витрат, які має нести адвокат, та особливостей такого суб'єкта. У свою чергу, представник, який не має статусу адвоката, обов'язків з несення низки витрат, обов'язкових для адвокатів, не має. Так, наприклад, відповідно до ст. 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат зобов'язаний підвищувати свій професійний рівень [9], тобто цей обов'язок передбачає освоєння якихось нових або додаткових програм, курсів або вебінарів, які переважно проводяться на платній основі. Також адвокати роблять щорічні внески на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування; здійснюють добровільні внески тощо.

Таким чином, набуття статусу адвоката одночасно зобов'язує особу до несення певних грошових зобов'язань, від яких звільняється особа, яка надає юридичні послуги, не маючи відповідного статусу.

У такому розрізі виникає питання, чи доцільно застосовувати розміри гонорарів, встановлених у рамках адвокатської спільноти до осіб, які не мають статусу адвоката. Адже розрахунок, який провадить адвокатська контора при встановленні мінімальних ставок корелюється з усіма витратами, що виникають в адвокатській діяльності, і таким чином досягається розумність та обґрунтованість одержуваної суми гонорару.

У зв'язку з цим вважаємо, що застосування щодо представників, які не мають статусу адвоката, рекомендованих мінімальних ставок гонорару на надання разової юридичної допомоги адвокатом не є правильним рішенням.

Дане питання досі законодавчо не врегульоване.

Відповідно до всього вище зазначеного вважаємо за необхідне усунути зазначену прогалину у праві шляхом внесення змін до законодавства. Найдоцільніше бачиться розробка підзаконного нормативного акта, який детально регулював би рекомендовані ставки для представників, які не мають статусу адвоката. Таким чином, цей нормативно-правовий акт підлягав би застосуванню щодо спеціального суб'єкта, а саме осіб, які надають юридичні послуги, у тому числі судового представника, але не мають статусу адвоката. Тобто наявність базових ставок, дозволить певною мірою уніфікувати ринок даних послуг, а застосування підвищених ставок має бути обґрунтовано, насамперед, складністю розглядуваної справи, необхідністю вчинення будь-яких додаткових процесуальних дій. При цьому у зв'язку з розглянутим вище аспектом є неприпустимим прирівнювання адвокатів та осіб, які надають юридичні послуги, але не мають статусу адвоката. Вбачається за необхідне встановлення для останніх базових ставок (мінімальних) у меншому розмірі, ніж у адвокатів, що пов'язано з відсутністю низки обов'язків щодо несення витрат.

Таким чином, ми приходимо до висновку, що дана сфера вимагає державного регулювання, так буде забезпечено однаковість судової практики, а також відбудеться регулювання ринку юридичних послуг, оскільки дана сфера з часом все активніше проявляється у житті більшості громадян, а відповідно необхідно забезпечити певний рівень доступності.

Також вважаємо, що критерій пропорційності судових витрат не може ґрунтуватися на ціні позову, навпаки він базується на обсязі виконаної роботи, кількості наданих послуг із застосування ставок даного юриста, розміщених як правило у вільному доступі. Тобто стандартні Ставки конкретного юриста мають бути доступні для ознайомлення будь-якого

бажаючого. Вважаємо, що цей механізм також дозволить забезпечити однаковість застосовуваних розмірів у конкретного юриста та регулюватиме, з погляду прозорості, ринок юридичних послуг.

Тому є доцільним розробка базових ставок для представників, які не є адвокатами. Державне регулювання цього питання бачиться найбільш доцільним рішенням і дозволить досягти однаковості судової практики по всій Україні.

Висновки. Таким чином, підводячи підсумок вище викладеному, хочемо зазначити, що на нашу думку, у зв'язку з розвитком медіа-простору, до критеріїв обґрунтування розумності вартості послуг потрібно віднести популярність і ділову репутацію адвоката. Оскільки досвід, кількість виграних справ, визнання та публічність є значними чинниками при виборі адвоката. І, для об'єктивного визначення суми витрат на послуги адвоката необхідно враховувати як регіон, так і період розгляду справи, оскільки ці фактори суттєво впливають на вартість правової допомоги.

А також, варто зазначити, що встановлення державного регулювання оплати послуг представників у цивільному судочинстві, які не є адвокатами, може бути досить важливим для: по-перше, для **забезпечення доступності правосуддя**. В Україні та багатьох інших країнах значна частина населення не може собі дозволити послуги адвокатів через їх високу вартість. Встановлення державних тарифів на послуги представників, які не є адвокатами, може значно розширити доступ до правової допомоги для соціально незахищених верств населення; по-друге, для **захисту прав споживачів**. Відсутність регулювання може призвести до надмірних цін на послуги представників, що ускладнює доступ до правосуддя. Державне регулювання може допомогти встановити справедливі та прозорі тарифи, що захистить права споживачів та забезпечить їм доступ до якісних правових послуг; по-третє, для **підвищення якості послуг**. Державне регулювання може включати не лише встановлення тарифів, але й вимоги до кваліфікації та професійних стандартів представників. Це сприятиме підвищенню рівня професіоналізму та якості послуг, що надаються громадянам; по-четверте, для **соціальної справедливості**. Регулювання оплати послуг представників може сприяти забезпеченню рівних можливостей для всіх громадян незалежно від їхнього фінансового стану. Це важливо для підтримки принципів соціальної справедливості та рівності перед законом.

Таким чином, питання доцільності державного регулювання оплати послуг представників у цивільному судочинстві, які не є адвокатами, є актуальним і потребує всебічного аналізу та обговорення. Це дозволить знайти баланс між доступністю правової допомоги, її якістю та економічною ефективністю, забезпечуючи захист прав громадян та підтримку принципів соціальної справедливості.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України: за станом на 16 липня 2024 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. Офіц. вид. К.: Парлам. вид-во, 2024. 239 с.
2. Кравцова Т. Відшкодування витрат на правничу допомогу в цивільному процесі: хто платить адвокату в суді. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/188032_vdshkoduvannya-vitrat-na-pravnichu-dopomogu-v-tsvivlnomu-protses-khto-platit-advokatu-v-sud
3. Ухвала Верховного Суду від 11 лютого 2019 року у справі № 335/9780/15. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/80036151?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_campaign=Verdictum_text&utm_content=jl01
4. Постанова Верховного Суду від 31 січня 2019 року у справі № 185/1718/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: [сайт]. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/79684725?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_campaign=Verdictum_text&utm_content=jl01&ga=2.205268176.1905800612.1720978083-792766147.1720978083#_gl=1*11idx16*_gcl_au*MjY3MTI4MTIxLjE3MjA5ODY3Nzc
5. Постанова Верховного Суду від 06 червня 2019 року у справі № 752/4513/17. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/82261649?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_campaign=Verdictum_text&utm_content=jl01&ga=2.28853756.1905800612.1720978083-792766147.1720978083#_gl=1*2z2i6w*_gcl_au*MjY3MTI4MTIxLjE3MjA5ODY3Nzc
6. Постанова Верховного Суду від 27 червня 2018 року у справі № 826/1216/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75149541>
7. Постанова Верховного Суду від 17 жовтня 2018 року у справі № 301/1894/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77764184>

8. Студенніков С. Скільки витрат на правову допомогу відшкодують: проблемні питання. 04 червня 2019 року. <https://sud.ua/ru/news/ukraine/143054-skilki-vitrat-na-pravovuu-dopomogu-vidshkoduyut-problemni-pitannya>

9. Закон України Про адвокатуру та адвокатську діяльність: прийнятий 05 липня 2012 р. № 5076-VI. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення: 16.07.2024).

10. Сінцов А. Актуальний погляд Верховного Суду на відшкодування витрат на професійну правничу допомогу. 26 січня 2022 року. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/209003_aktualniy-poglyad-verkhovnogo-sudu-na-vidshkoduvannya-vitrat-na-profesynu-pravnicuu-dopomogu

11. Додаткова Постанова Великої Палати Верховного Суду від 7 липня 2021 року у справі № 910/12876/19. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/98728788?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_content=jl03&_ga=2.235422017.1905800612.1720978083-92766147.1720978083#_gl=1*cyu0ag*_gcl_au*mju3mti4mtixlje3mja5ody3nzc.

12. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР /Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

13. Закон України Про безоплатну правову допомогу: прийнятий 02 черв. 2011 р. № 3460-VI. Редакція від 03 серп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>

УДК 347.1

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.3.5>

ВОРОНІН М.М.

**РОЛЬ ІНСТИТУТУ КРЕДИТНОГО ДОГОВОРУ В ЗАКОНОДАВСТВІ
ВЕЛИКОБРИТАНІЇ. СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ ТА КРЕДИТИ
«КУПИ ЗАРАЗ, СПЛАЧУЙ ПІЗНІШЕ»**

**THE ROLE OF THE CREDIT AGREEMENT INSTITUTION IN THE UK LAW.
CONSUMER CREDITING AND BUY-NOW-PAY-LATER CREDITS**

З метою досягнення таких стратегічних цілей, як макроекономічна стабільність, фінансова стабільність, робота фінансової системи на відновлення країни, сучасні фінансові послуги, інституційна спроможність регуляторів і Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, в серпні 2023 року Національним банком України, Міністерством фінансів, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку і Фонду гарантування вкладів фізичних осіб було затверджено нову стратегію розвитку фінансового сектору країни. Цим документом, серед іншого, визнається необхідність «законодавчих змін у напрямі наближення регуляторного середовища до міжнародних стандартів», зокрема, для подальшого розвитку небанківського фінансового ринку. Метою статті є дослідження порядку регулювання відносин споживчого кредитування в англійському законодавстві та правозастосовній практиці, еволюціонування інституту кредитного договору у Великій Британії. У статті розглянуто, як відбувається процес змінювання інституту кредитного договору у Великій Британії в рамках анонсованої Урядом країни влітку 2022 року реформи у сфері споживчого кредитування, які передумови для цього є та які чинники впливають на зміни. Англійська система регулювання кредитних правовідносин, особливо в сфері споживчого кредитування, становить особливий інтерес, оскільки кредитні договори на задоволення споживчих потреб отримали свою правову регламентацію ще в минулому столітті на рівні спеціальних законодавчих актів, тоді як в Україні відповідний нормативно-правовий акт (Закон України «Про спо-

© ВОРОНІН М.М. – аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін (Національна академія внутрішніх справ)